

Honger in de Hoorn; een drama in kaarten en grafieken

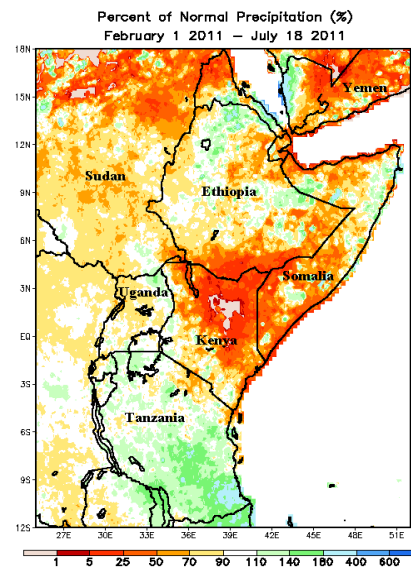
De regenseizoenen van de laatste jaren waren al niet goed geweest, al werd de regio van de Hoorn van Afrika ook af en toe opgeschrikt door stortregens met overstromingen als gevolg. Maar over het geheel genomen was de water- en graassituatie voor de grotendeels nomadische veeteelt bij het begin van de kleine regens van 2010 al tamelijk slecht, waren de beesten er niet goed aan toe en was de lokale economie in de hele regio van en rondom Somalië verzwakt. Dat lag deels aan het aanhoudende geweld en de anarchie in Zuid Somalië, waar de fanatiek Islamitische Al Shabaab milities grotendeels heer en meester waren. Alleen in een deel van Mogadishu had de door de VN erkende regering van Somalië nog wat te vertellen, militair gesteund door de troepen van de Afrikaanse Unie, bestaande uit soldaten uit Burundi en Oeganda.

De regens van de kleine regentijd (oktober-november 2010) bleven grotendeels uit, door de invloed van La Niña en de regenval van de grote regentijd (maart - augustus 2011) was buitengewoon beperkt. Dit is te zien op een kaart met de regenval in de periode februari-juli 2011 (figuur 1). Te zien is dat de kern van het droogtegebied in noordoost Kenia ligt, met voor een deel zelfs minder dan een kwart van de normale regens voor die maanden. Maar ook delen van Zuid Ethiopië en Zuid Somalië zijn er zeer slecht aan toe, zij het niet overal even erg. Toch zou de hongersnood zich het eerst manifesteren in Zuid Somalië. Op deze kaart is te zien dat niet alle nomadische veeteeltgebieden onder de droogte te leiden hebben: in de Maasai en Pokotgebieden (zuid respectievelijk noordwest Kenia) viel er voldoende regen en dat gold al helemaal voor Oeganda (bijvoorbeeld het Karimojong gebied in het noordoosten, ook een veehoudersgebied) en voor delen van Somaliland en Puntland, semi-autonome gebieden in de punt van de Hoorn. Ook is te zien dat bijvoorbeeld in Tanzania de regens bovengemiddeld zijn geweest en dat geldt ook voor het gebied rondom het Victoriameer en voor een deel van de 'graanshuur van Kenia' in het gebied ten noordoosten daarvan.

Normaal geven in de droge gebieden van deze regio de regens in oktober - november een verbetering van de graassituatie en in de valleien en relatief nattere delen ook mogelijkheden voor snelle gewasoogsten (vooral sorghum en gierst, maar ook wel wat mais). Nu werd er vrijwel niets

geogost en verslechterde de graas- en watersituatie. Na een aantal droge maanden gaat het normaal goed regenen vanaf maart/april en dat duurt dan tot augustus. In 2011 begonnen de 'grote regens' later en was de regenval veel lager dan normaal; de oogst kan grotendeels als mislukt worden beschouwd en in delen van het gebied stierf in deze periode meer dan 30% en in sommige gebieden 60% van het vee, en vooral schapen en koeien (kamelen en geiten kunnen wat langer tegen extreme omstandigheden).

Figuur 1 De regenval in de periode februari-juli 2011 als afwijking van het langjarige gemiddelde

Bron:

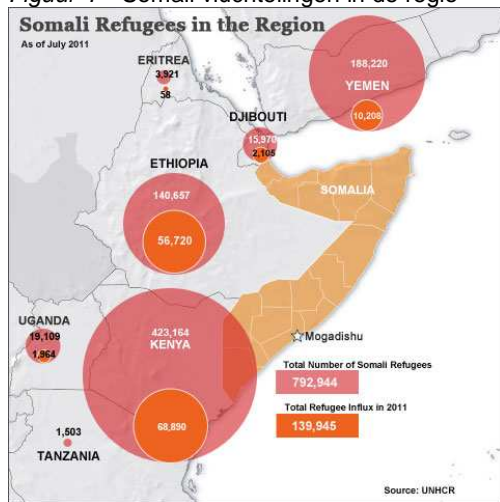
<http://saweatherobserver.blogspot.com/2011/07/amine-declared-due-to-drought-in.html>

In juli verscheen een studie die duidelijk maakte dat deze droogte in de Hoorn van Afrika tot de ergste van de laatste zestig jaar hoorde, als men de gemiddelde regenvalgegevens voor het regenjaar (1 juni - 31 mei) van de laatste zestig jaar vergeleek met de regens in de periode juni 2010 - mei 2011. Vooral de regenstations in oostelijk en noordelijk Kenia laten een dramatische situatie zien. Voor Zuid Somalië ontbreken deze gegevens, maar de

grootste stad van Kenia geworden, kleiner dan Nairobi en Mombasa, maar groter dan Kisumu en Eldoret!

Figuur 4 Somali vluchtelingen in de regio

Bron:

<http://www.voanews.com/english/news/africa/WH-O-Five-More-Regions-in-Southern-Somalia-on-Brink-of-Famine-126017398.html> (Voice of America 22 July 2011)

Figuur 5 Luchtfoto van een deel van Dadaab, in Kenia

Luchtfoto van het Dagahaley vluchtelingenkamp, deel van Dadaab in Kenia. Bron:

<http://worldnews.about.com/od/somalia/ig/Somalia-Famine/Dadaab-Refugee-Camp.htm> (Photo by Oli Scarff/Getty Images)

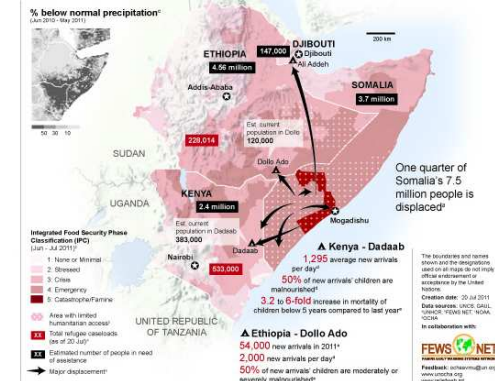

Er wordt geleefd in tenten.

(<http://thelargest.net/wp-content/uploads/2011/03/dadaab-camp.jpg>)

Op 20 juli kwam OCHA (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) met een informatieposter waarbij deze kaart werd gebruikt:

Figuur 6 Vluchtelingenstromen en aantallen volgens OCHA, eind juli

Bron:

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/DR-2011-000029-KEN_0720.pdf

Ook werd aangegeven dat de cijfers voor 'algemene acute ondervoeding' (*global acute malnutrition*) extreem hoog waren in delen van Somalië (55% in Bay, 40% in Juba, 23% in Gedo en 15% in Mogadishu, de hoofdstad waar op dat moment 100.000 mensen naartoe waren getrokken), Kenia (37% in noordoost Turkana, 28-33% in Mandera, tussen 15 en 25% onder nieuwkomers in het Dadaab kamp) en in Ethiopië (45% onder nieuwkomers in het Dollo Ado kamp).

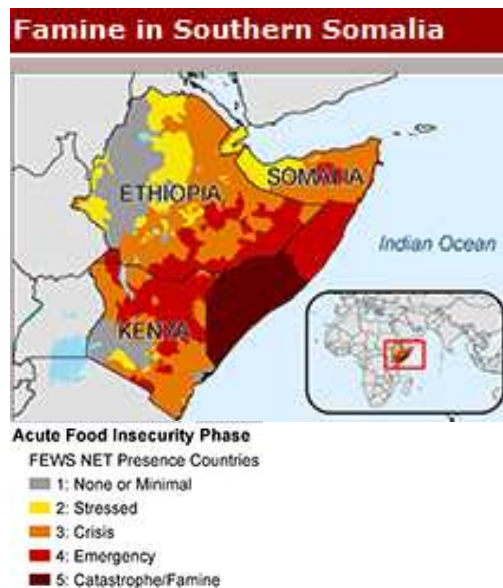
Inmiddels waren de voedselprijzen overall in de regio al een aantal maanden vrij dramatisch aan het stijgen. In Nairobi waren de groot-handelsprijzen voor een kilo maismeel, het belangrijkste voedsel, gestegen van een gemiddelde van 18 Keniaanse Shilling (ongeveer 0,14€) via 20 KSh eind 2010 tot 30 KSh in april en 40KSh in juni. De verkoopcijfers bij de kleine handelaren en in de winkels stegen in juni al tot boven de 60 KSh in het noordoosten van het land en tot tegen de 50 KSh in het noorden (in de buurt van de 0,50€ per kilo). Als we ervan uitgaan dat een gemiddelde Keniaan per dag ongeveer driekwart kilo mais(equivalenten) nodig heeft om te leven dan zou dit tegen die prijs op jaarbasis neerkomen op een minimale kostenpost per persoon van 15.000 KShs (ofwel ca 120€; voor veel arme Kenianen, ook die in Nairobi zelf, onbetaalbaar). Begin juli waren er in Nairobi vrij ernstige voedselrellen, ondanks het feit dat de Keniaanse overheid de importheffingen op voedsel tijdelijk had afgeschaft om de prijsstijgingen te drukken; hier en daar liepen die prijzen ook al op tot 100 KShs per kilo (<http://www.bbc.co.uk/news/14065847>).

Voor augustus/september voorspelde het Famine Early Warning System Network in juli dat de hongersnood zich zou hebben verspreid over een veel groter gebied, als er niet snel zou

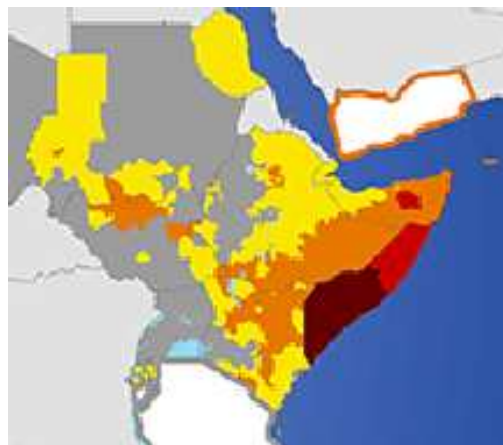
ASC Info sheet 11/2011

worden ingegrepen. Dit FEWS netwerk is een belangrijke voorspellingsbron van hongersrampen, gefinancierd door de Amerikaanse hulporganisatie USAID.

Figuur 7a en b Verwachte hongersnoodsituatie in augustus/september 2011 volgens Famine Early Warning Systems Network (USAID; agroclimatic monitoring)

(Bron: <http://www.fews.net/Pages/imagerhome.aspx?map=0>; dl: 5 aug 2011).

Idem: voor de verwachte situatie in oktober-december 2011 (middellange termijn voorspelling), waarbij men er blijkbaar van uitgaat dat de gemobiliseerde internationale hulp en de eigen activiteiten van de overheden en de bevolking in Kenia en Ethiopië voldoende in staat zouden zijn om de ergste gevolgen te verzachten, maar dat de situatie in Somalië kritiek tot catastrofaal zou blijven.

Volgens een bron met gedetailleerde gegevens

(<http://danielberhane.wordpress.com/2011/07/22/somalias-famine-to-expand-forecasted-map-and-scenario/>) is de verwachting dat de juli-augustus oogst (de normale 'Gu oogst') in (Zuid) Somalië als geheel minder dan 50% zal bedragen van wat normaal is maar dat de graanoogsten in het grootste deel van Oost Afrika normaal zullen zijn. Ook wordt gemeld dat de invloed van La Niña nu is uitgewerkt en dat de vooruitzichten voor het volgende seizoen weer goed zijn, maar dit moet in september a.s. nog blijken, zie: (<http://www.fsnau.org/downloads/FSNAU-Humanitarian-Situation-Update-July-6th-2011.pdf>).

De verwachting is wel dat de lokale prijs voor graan op de voedselmarkten nog wat verder zal stijgen, al werkt de prijs van geïmporteerd graan (met name rijst) als een plafond. De graas-mogelijkheden voor het overgebleven vee blijven nog een tijd slecht, ook al wordt voor de periode van de kleine regens vanaf oktober verbetering verwacht (de voorspelling is dat die regens weer 'normaal' zullen zijn). In een situatie van sterk verslechterde gezondheid, zoals nu in een groot deel van de regio, zal het begin van de kleine regens in oktober (in Somalië de Deyr regens genoemd) zorgen voor grote additionele ziekte en sterfte (met name malaria is een groot risico). Ook is de verwachting dat het aantal stuks jongvee erg laag zal zijn en dus de voor menselijke consumptie voorhanden melk minimaal. Door de grootscheepse migratiestromen naar hulpkampen staat de aanwezige arbeid die nodig is voor de normale veehouderij en akkerbouwwerkzaamheden als de regens starten ook onder druk. Tot ver in 2012 zal er sprake zijn van een zeer ernstige situatie in een groot deel van deze regio. Daar komt natuurlijk bij dat onduidelijk is wat er overgebleven is van de Al Shabaab milities na hun recente terugtocht uit Mogadishu en hoe zij de voedseldistributie al dan niet negatief blijven beïnvloeden. Dat geldt dan niet alleen voor de voedseldistributie van de mondiaal opererende hulporganisaties als het Rode Kruis, de Wereldvoedselorganisatie en de partnerorganisaties van westerse NGO's in het gebied; het geldt ook voor de hulpstroom die inmiddels op gang is gekomen vanuit Islamitische landen en hulporganisaties en vanuit de Somali diaspora (ook vanuit Nederland) en Somalische banken als Dahabshiil.

Contactinformatie:

Prof. Ton Dietz & Ir Wijnand Klaver
African Studies Centre
P.O. Box 9555
2300 RB Leiden
The Netherlands
Tel: +31 (0)71 5273376
Email: dietzaj@ascleiden.nl; klaver@ascleiden.nl